

Как новите медии влияят на „четвъртата власт“

гл. ас. д-р Стойко Петков

Развитието на технологиите не се случва в лабораторни условия или вакуум. Успоредно с тях се променят комуникационните практики, системите за обществено управление и стопанската дейност. Създават се и нови правила за участие в обществения живот. Намесата и влиянието в обществения живот на новите медии основателно се радва на засилен интерес от страна на медийните (а и не само) изследователи.

Демокрацията при държавното и местно управление

Не съществува универсална дефиниция на "демокрация", но при тази форма на обществено управление за основен принцип се приема, че всички членове на обществото (гражданите) имат равен достъп до властта. Концепцията за пряката (непосредствената) демокрация, при която гражданите са пряко отговорни за собственото си управление – произхожда от 5. век Пр. Хр. от Атина, Гърция. Но въпреки, че през този период се реализира пряко управление на полиса, то не е съвсем свободно и има своите ограничения - само мъжете, родени от родители атиняни имат право да участват. Според проф. Пол Картледж "гражданството тук е затворен политически елит."¹ При население на Атина по това време от около 250 000, средно 30 000 са отговаряли на критериите за участие, т.е. около 12%, което е сравнително малка група.

При прякото осъществяване на властта от народа то може да бъде в общонационален/общонароден и местен мащаб. Съществуват различни форми за приемане на решения от самото население от обществен и местен характер, като най-разпространения начин е свикването на референдум. А като една от основните предпоставки за добре функционираща пряка демокрация се сочи гражданското общество.

Имаме и форма на държавно устройство, при което гласоподавателят избира свои представители, които се събират в законодателни и/или изпълнителни органи и това е много по-широко разпространената алтернатива на пряката демокрация – непряката или представителната демокрация.

Разширяването на съвременната форма на демократично управление в „западните“ общества до голяма степен е явление от края на деветнадесети и двадесети век - по-специално след Втората световна война. През този период, платформата на публичната сфера беше доминирана от средствата за масово осведомяване - печат, радио и телевизия. При авторитарните режими тези средства за масова комуникация са контролирани от държавата. При демокрациите медиите функционират или като държавна собственост, с различна степен на независимост от правителството, или като частната собственост, финансово зависими от рекламните пазари.

Нов опит за възраждане и реализиране на пряката демокрация, но този път технически осигурена на местно и национално ниво имаме едва сега с електронната пряка демокрация, но за това ще говорим малко по-късно.

Новото при новите медии

През епохата на средствата за масова информация се наблюдава преместване на фокуса в политиката от обсъждането или дебата около определена идея към самия вот на гласоподавателя. Не е важно какво мислиш, а какви са механизмите да те накараме да дадеш за нас своя клас. Но тъй като Интернет предостави на хората начин за достигане до по-широка общност, без медиен посредник, става все по-ясно, че не само в бизнеса, но и в политиката изразеното на глас мнение е по-важно, отколкото самото гласуване.

Традиционните форми на представителната демокрация почти не могат да управляват степента, сложността и скоростта на проблемите в света днес. Интернет като технология и мрежовата икономика като организационен и социален модел на информация и културна продукция, обещава появата на съществена алтернативна платформа в обществената сфера.

Четвъртата власт

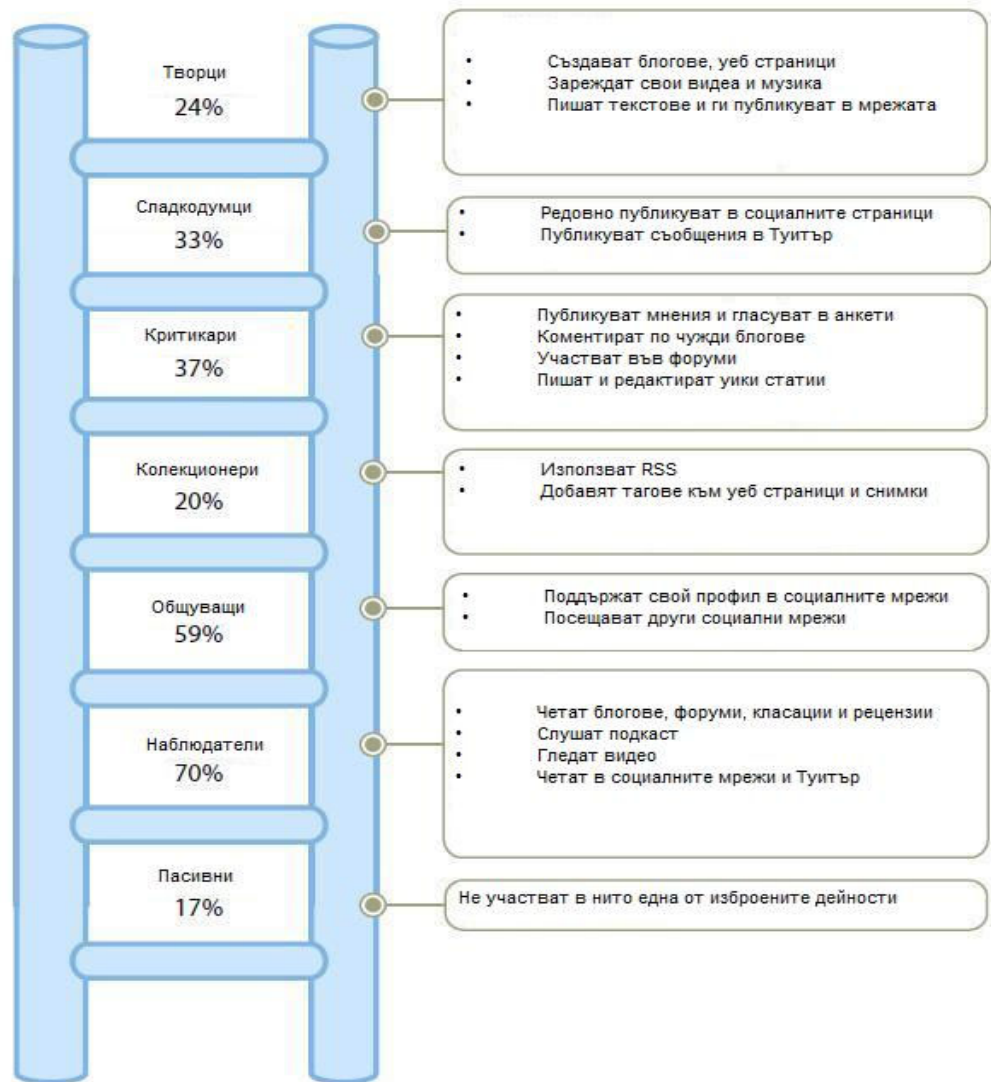
Това, което ние наричаме на български език "четвърта власт" произлиза от два различни термина на английски език - Fourth Estate и Fourth Branch. Fourth Estate е в смисъла на четвърто обществено съсловие, като тук първите три са духовенството, благородниците и обикновените хора. Всяко съсловие има много различни социални роли и определено ниво на власт. В английския контекст имаме Горната камара, разделена на висше духовенство и перове и Долната камара на общините. Другият термин Fourth Branch или "четвърти клон" в американския вариант е част от управлението, заедно с изпълнителна, законодателна и съдебна власт.

Но дали участието в процеса на вземането на решения е възможно? Имат ли всички граждани достъп до обсъждането и формирането на решения? Можем ли да получим, систематизиране и използваме широката гама от експертни познания, особено по актуалните въпроси на деня?

Технологии

Андреас Каплан и Майкъл Ханлейн определят социалните медии като "група от интернет-базирани приложения, които са изградени на идеологическите и технологични основи на Web 2.0 и които позволяват създаването, и обмяна на генерирано от потребителите съдържание."²

Социалната стълба на Forrester Research³ класифицира хората според това как те използват социалните технологии по следния начин:

Base: US online adults

Source: North American Technographics® Empowerment Online Survey, Q4 2009 (US)
 *Conversationalists participate in at least one of the indicated activities at least weekly.

56291

Source: Forrester Research, Inc.

Виждаме, че групите от потребители в тази стълба са подредени по степен на активност. Чрез изследването и сегментирането на потребителите можем да определим с какви стратегии най-ефективно да достигнем до тях. Бихме могли да използваме инструменти, които да:

- направят демократичния процес по-достъпен
- гражданското участие (в обществените политики) по-динамично и директно

Конкуренцията на идеи се развива благодарение на технологиите. Например, печатарската преса направи възможно да се предостави повече информация за масите и в крайна сметка, хората да имат глас чрез журналистиката и печата. Той обаче много скоро е заменен с гласа на средствата за масова информация, управлявани от големите корпорации.

Новите технологии създават среда, в която медийната публика от потребител на създаденото от журналистите съдържание се превръща в производител на съдържание.

Йохай Бенклер нарича тази нова среда „хибридна медийна екология“⁴, а според Хенри Дженкинс пред очите ни се ражда „култура на конвергенцията“, в която всеки участник получава нова власт и упражняването на тази нова власт го променя.

Какви са възможните сценарии за развитие?

В своята книга "Власт, закони, блогове, и неравенство," Клей Шърки твърди, че при социалните медии, по-точно при блоговете, тези с най-висок рейтинг в крайна сметка ще станат масови медии, докато блоговете в долната част на кривата ще срещнат трудности при получаване на внимание.

Огромната динамика на обмен на информация чрез социалните мрежи е един от феномените на днешното време. Бизнесът, неправителствения сектор и политическите партии и движения търсят работещи методи за монетизиране на онлайн диалога. Един от скептиците по отношение на подобни директни ползи е проф. Дънбар, който стана известен с теорията си за "Числото на Дънбар". Според нея неокортекстът на мозъка, през който минават езикът и съзнателната мисъл, позволява да обхващаме около 150 значими връзки, независимо колко души познаваме⁵. Антрополозите Х. Ръсел Бернард и Петър Килуърт и сътрудници след различни теренни проучвания в САЩ, публикуват числото 290 за броя на значимите връзки⁶, което е приблизително двойно по-голямо от предложеното от Дънбар. Авторите и на двете изследвания твърдят, че независимо колко десетки или стотици хиляди са „абонатите“ на социалния ви профил, вие имате силно ограничен брой значими връзки с други хора, следователно влиянието ви не е правопрпорционално на броя последователи.

На различно мнение е Мортен Хансен, който в книгата си „Сътрудничеството: Как лидерите избягват капаните, създават единство и жънат големи успехи“ твърди: "Изследванията показват, че слабите връзки може да се окажат много по-полезни при работа в мрежата, защото те формират мостове към области и групи, в които не присъстваме. Силните връзки, от друга страна, са към области, които вече познаваме. Добрите ни приятели, често познават повечето от хората и нещата, които знаем. Те не са най-подходящия контакт, когато става въпрос за търсене на нови работни места, идеи, експерти и знания. Слабите връзки са добри, защото те ни отнемат по-малко време. По-малко време ни отнема да говорим с някого веднъж месечно (слаба връзка), отколкото два пъти седмично (силна връзка). Хората могат да поддържат доста на брой слаби връзки, без да им бъде в тежест."⁷

Въпреки сериозните критики към твърденията на Дънбар и от страна на експерти в областта на социалните медии като Крис Броген⁸, Джейкъб Морган⁹ и др. е добре да не се оставим да бъдем подведени от големия брой „приятели“, а да познаваме спецификата на комуникацията с тези публики и тяхното поведение. Ние трябва да знаем как да ги водим в:

споделяне —   → сътрудничество   —————→ колективни действия

Обобщение

Новите технологии променят изцяло медийните форми и самата същност на медиите. Те ги превръщат от пасивно средство на комуникацията в активен и самостоятелен фактор на общественото развитие. Вече не е достатъчно да бъдат наречени “средства за масова комуникация” или “четвърта власт”. Всички тези определения са еднозначни - те само изразяват различни аспекти от същността им. Медиите действат едновременно като икономическо предприятие, комуникационен посредник, доставчик на реклами, културна индустрия и средство за манипулация на обществото.

Появи се ново понятие „спонтанната демокрация” (на английски Emergent democracy), чрез което се дефинира интернет феномен, който играе все по-голяма роля в обществения живот и се отразява на демократичните принципи. Става дума за блогове, форуми и социални мрежи, които набират популярност и осигуряват среда, в която политическата критика намира обществена изява. Критиците на това явление го наричат „цифров социализъм”. И това точно отговаря на европейското „четвърто съсловие”.

А съвременния вариант на „четвъртия клон” на властта се нарича „електронна демокрация”. Тук използваме информационните и комуникационните технологии за развитие на общества, основани върху идеята за демократично устройство - разработват се нови демократични механизми за участие на гражданите в управлението като електронно правителство и електронно гласуване.

---

¹ Paul Cartledge, The Democratic Experiment, http://www.bbc.co.uk/history/ancient/greeks/greekdemocracy_01.shtml , 2010

² Kaplan, Andreas M.; Michael Haenlein (2010). "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media". Business Horizons 53 (1): 59–68

³ Josh Bernoff, Social Technographics: Conversationalists get onto the ladder, <http://forrester.typepad.com/groundswell/2010/01/conversationalists-get-onto-the-ladder.html>, януари 2010

⁴ Yochai Benkler, The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom <http://www.congo-education.net/wealth-of-networks/ch-11.htm>, 2011

⁵ Robin Dunbar, How Many Friends Does One Person Need?, Harvard University Press, 2010,

⁶ McCarty, C., Killworth, P.D., Bernard, H.R., Johnsen, E. and Shelley, G. "Comparing Two Methods for Estimating Network Size, //Human Organization 60, с. 28–39, 2000

⁷ Morten Hansen, Collaboration: How Leaders Avoid the Traps, Create Unity, and Reap Big Results, Harvard Business School Press, 2009, с.130

⁸ Chris Brogan, BEATING DUNBARS NUMBER, <http://www.chrisbrogan.com/beating-dunbars-number/>

⁹ Jacob Morgan, Why Dunbar's Number is Irrelevant, <http://www.jmorganmarketing.com/why-dunbars-number-is-irrelevant/>